

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

LIETUVOS VYRIAUSYBĖ SĖKMINGAI SKOLINASI VIDAUS RINKOJE: KAIP ŠI PROCESĄ OPTIMIZUOTI IR SUMAŽINTI SKOLOS VALDYMO IŠLAIDAS

2011 m. gegužės 24 d. Nr. VA-P-700-1-6
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2010-01-06 pavedimą Nr. P-700-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Erika Latyšovič (grupės vadovė)

Vita Andrulytė

Birutė Žasinienė (nuo 2010-11-20 iki 2011-02-28)

Algirdas Karanauskas (nuo 2010-11-20 iki 2011-01-12)

Auditas pradėtas 2010-01-06

Auditas baigtas 2011-05-24

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti

Valstybės kontrolės interneto puslapyje

adresu www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Valstybės kontrolė atliko skolos valstybės vardu valdymo auditą, kurio metu vertino Vyriausybės vertybinių popierių (toliau – VVP), išleidžiamų vidaus rinkoje, valdymo efektyvumą. Auditas apėmė 2006–2009 m. laikotarpį, kai kuriais atvejais palyginimui buvo naudojami ir 2010 m. duomenys.

Vyriausybė vidaus rinkoje skolinasi platindama 3, 5, 7 ir 10 metų trukmės obligacijas – VVP, kurių trukmė viršija vienerius metus, ir 1, 3, 6, 9 ir 12 mėn. trukmės išdo vekselius – VVP, kurių trukmė neviršija vienerių metų.

Vidaus VVP sudaro apie 30 proc. skolos valstybės vardu. Iki 2008 m. pabaigos VVP vidaus rinkoje buvo platinami tik per aukcionus¹. Iki 2009 m. vasario mėn. Lietuvoje vidaus rinkoje VVP aukcionų organizavimo funkciją atliko Lietuvos bankas, vėliau – akcinė bendrovė NASDAQ OMX Vilnius. 2008 m. prasidėjus ekonominei krizei, Vyriausybė vidaus rinkoje pradėjo leisti VVP ne tik per aukcionus, bet ir neviešu būdu, sudarydama sandorį su kreditoriais, bei atnaujino taupymo lankštų išleidimą.

Finansų ministerija sėkmingai skolinasi vidaus rinkoje – VVP aukcionų organizavimas atitinka Pasaulio banko ir Tarptautinio valiutos fondo rekomendacijas ir gerąją užsienio praktiką. Audito metu nebuvo nustatyta esminių Finansų ministerijos skolinimosi ir skolos valdymo problemų, o ataskaitoje nurodyti dalykai ir pateiktos rekomendacijos leistų pagerinti VVP valdymo efektyvumą, t. y. plėtoti vidaus rinką, padidinti VVP paklausą, tai ilgalaikėje perspektyvoje padėtų sumažinti skolos valdymo išlaidas.

Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategijoje nenustatytas tikslas plėtoti ir palaikyti efektyvią vidaus rinką, neatlikta analizė, kokia yra maksimali galimybė pasiskolinti vidaus rinkoje. Nusistačius minėtą tikslą ir aiškias priemones jam įgyvendinti, būtų didinama VVP, išleidžiamų vidaus rinkoje, paklausa, nepriklausomumas nuo užsienio rinkos ir taip ateityje mažėtų skolos valdymo išlaidos.

VVP aukcionai vidaus rinkoje nėra pakankamai reguliarūs ir nuspėjami. Finansų ministerija 2006–2009 m. antrąjį pusmetį sistemingai atšaukdavo anksčiau paskelbtus aukcionus, o tai darė neigiamą įtaką aukciono dalyviams ir investuotojams. Tokia praktika didina nepasitikėjimą aukciono organizatoriais, kliudo rinkos raidai ir ilgalaikėje perspektyvoje didina skolos valdymo išlaidas. Finansų ministerija neskelbia išleidžiamos VVP emisijos apimties, leisdama VVP vidaus rinkoje, ne visada laikėsi nusistatytų skolinimosi programų ir tvarkaraščių. Tinkamas skolinimosi

¹ Aukcionas – procesas pavidimų knygoje, kurio metu kaupiami ir automatiškai įvykdomi pavidimai pirkti ir parduoti naujai išleidžiamus, išleidžiamus papildant esamas emisijas bei anksčiau termino išperkamus VVP.

poreikio planavimas, informacijos, kaip reguliariai bus išleidžiami išdo vekseliai ir obligacijos, planuojamos išleisti VVP emisijos apimties paskelbimas leistų pritraukti daugiau investuotojų ir plėtoti vidaus rinką bei užtikrintų Vyriausybės planų skaidrumą.

Finansų ministerija nenaudoja aukciono vertinimo rodiklių, rodančių investuotojų susidomėjimą įvairios trukmės vertybiniais popieriais. Patrauklumo ar kitų investuotojų susidomėjimo aukcionais vertinimo rodiklių naudojimas padėtų pritraukti daugiau investuotojų.

Audito metu buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad VVP išleidimas ir išpirkimo terminai ne visada buvo glaudžiai susieti su valstybės piniginių lėšų poreikiu atitinkamomis dienomis. Finansų ministerija turėtų užtikrinti, kad tarp skolinimosi reguliarumo ir lėšų poreikio būtų balansas, tai leistų optimizuoti skolinimosi planavimą ir padėtų sumažinti palūkanų sąnaudas.

Tam, kad eliminuotų galimą aukciono dalyvių susitarimo riziką, užtikrintų tinkamą informacijos supratimą, pastovumą ir skaidrumą, Finansų ministerija reikalavimuose aukciono dalyviams turėtų nustatyti minimalią ir maksimalią ribą, kiek vienas aukciono dalyvis / investuotojas turi / gali įsigyti VVP per vieną aukcioną, taip pat nustatyti reikalavimus teikiant nekonkurencinius pasiūlymus.

Siekdama sudominti galimus naujus aukciono dalyvius ir potencialius investuotojus, Finansų ministerija turėtų savo tinklalapyje skelbti daugiau informacijos apie VVP išleidimo procesą, kaip vykdomi aukcionai, kokią informaciją aukciono dalyviai turi pateikti kartu su pasiūlymu įsigyti VVP, paaiškinti įvairių pasiūlymų specifiką ir privalumus atskiroms investuotojų grupėms.

Atkreipiame dėmesį, kad ataskaitoje išdėstyti dalykai ir vartojama terminologija yra techninė, specifinė ir daugeliu atvejų skirta tik specialistams. (Vartojamos sąvokos ir jų sutrumpinimai pateikti ataskaitos 1 priede.)